

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTOJEN VAIKUTTAVUUS ARVIOITU

Itä-Suomen yliopistot - Joensuun yliopisto, Kuopion yliopisto ja Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu - ovat yhdessä korkeakoulujen arviointineuvoston kanssa toteuttaneet projektin, jossa on luotu menetelmiä yliopistojen vaikuttavuuden arvioimiseksi. Yhdessä kehitettyjä menetelmiä käyttäen kukin yliopisto keräsi tietoja oman vaikuttavuutensa osatekijöistä sekä suoritti vaikuttavuuden itsearviointin. Kootun aineiston, kuhunkin yliopistoon tehdyn vierailun ja yhteisen keskusteluseminaarin pohjalta kansainvälinen arviointiryhmä suoritti yliopistojen vaikuttavuuden arvioinnin.

Yliopistot saavuttaneet vakiintuneen ja tunnustetun aseman

Arviointiryhmä toteaa, että kaikki kolme yliopistoa ovat vajaan kolmekymmentä vuotta kestäneen toimintansa aikana saavuttaneet kansallisesti ja kansainvälisesti vakiintuneen ja tunnustetun aseman. Jokaisella on myös omat vahvuusalueensa. Yliopistot olivat erityisesti sijainti kaupungeilleen yksi niiden keskeisimmistä merkkituotteista.

Itsearviointiraportit sisältävät varsin kattavat kuvaukset ja analyysit yliopistojen alueellisen vaikuttavuuden komponenteista. Tarkasteltuja tekijöitä ovat mm. opiskelijarekrytointi, valmistuneiden työllistyminen ja työelämään sijoittuminen, suorat ja kerrannaiset taloudelliset vaikutukset (alueen työllisyys, verotulot, liike-elämän rahavirrat), elinkeinoelämän dynamon rooli (uusyritys-toiminta, tutkimus- ja tuotekehitys, koulutus ja konsultointi), virikkeet kulttuuri- ja yhteiskuntaelämälle sekä kansainvälisten kontaktien edistäminen.

Itä-Suomen yliopistot syntyivät 1960-luvun suuren yliopistokeskustelun tuloksena. Syntyi kolmen itsenäisen eri paikkakunnille sijoitetun yliopiston malli. Yliopistoilla on nyt lähes kaikilla mittareilla mitattuna yhteensä 10%:n osuus Suomen yliopistolaitoksesta. Osuus on hyvin tarkkaan sama mitä Oulun yliopisto yksinään edustaa. Arviointiryhmä joutuu kuitenkin toteamaan, että mikään kolmesta yliopistosta ei ole selkeästi koko Itä-Suomen yliopisto, vaan niiden vaikutukset jäävät enemmänkin paikallisiksi, lähinnä oman maakuntansa kattaviksi. Tämänkin alueen sisällä sijaintikaupungin merkitys vielä korostuu, vaikuttavuus vähenee nopeasti etäisyyden kasvaessa

Yhteistä toimintastrategiaa kaivattaisiin

Paikallisen ja alueellisen rahoituksen osuus yliopistojen budjetin ulkopuolisesta rahoituksesta on kaikilla Itä-Suomen yliopistoilla merkittävä. Rehtorien rooli tämän rahoituksen hankinnassa

on ollut huomattava. Muilta osin rahoituksen hankinta ja kanavointi kohteisiinsa vaikuttaa ad hoc tyyppiseltä ja kaipaisi lisää järjestelmällisyyttä. Vierailujen yhteydessä kävi myös ilmeiseksi, että yliopiston alueellinen vastuu kaippaa laaja-alaisempaa, koko yliopistoyhteisön sitoutumista asiaan. Täydennyskoulutuskeskusten toiminnoissa alueelliset näkökohdat ovat keskeisesti esillä, mutta ne toimivat monesti liiankin itsenäisesti ilman selkeää yhteenkuuluvuutta koko yliopiston toimintastrategian kanssa.

Lappeenrannan vahvuutena hyvät yhteydet teollisuuteen

Lappeenrannan teknillisen korkeakoulun vahvuuksina nähtiin mm. erittäin hyvät ja toimivat suhteet teollisuuden ja yritysmaailman kanssa, hyvät suhteet myös muihin lähialueen sidosryhmiin sekä onnistuneen, aluetta hyvin palvelevan tekniikan ja talouden yhdistävän konseptin luominen. Kehittämistä kaipaavina kohteina taas nähtiin mm. opetuksen ja tutkimuksen laatu-

järjestelmän aikaansaaminen, yliopiston kansalliseen ja kansainväliseen tunnettuuteen panostaminen sekä yliopiston, sen henkilökunnan ja opiskelijoiden saattaminen läheisempään yhteyteen ympäristön asukkaiden ja kulttuurielämän kanssa.

Kuopio merkittävä terveys-, bio- ja ympäristötieteiden keskus

Kuopion yliopisto on onnistunut erinomaisesti tavoitteessa poistaa lääkäri- ja hammaslääkäripula Itä-Suomesta ja maastamme laajemminkin. Yliopistosta on muodostunut kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävä terveys-, bio- ja ympäristötieteiden keskus, jossa työskentelee lukuisia korkeatasoisia tutkimusyksiköitä ja -ryhmiä ja joka on toteuttanut monia innovatiivisia tutkimus- ja kehitysprojekteja niihin liittyvine kaupallisine tuotteistamisineen. Yliopistolla on myös tärkeä rooli kansallisesti merkittävien tutkimuslaitosten paikallisyksiköiden perustamisessa ja kehittämisessä. Ryhmä toisaalta soisi, että perusterveyshuollon ja kansanterveystyön merkitys vahvistuisi yliopiston tehtäväkuvassa alkuperäisen tavoiteasettelun mukaisesti. Yritysyhteistyö ja yrittäjyyteen panostaminen tulisi laajentaa myös yliopiston päätoimialojen ulkopuolelle ja niiden tulisi saavuttaa laajempaa omistajuutta koko yliopistoyhteisössä.

Joensuu perinteinen sivistysyliopisto

Joensuun yliopisto on tieteenalavalikoimaltaan lähimpänä perinteistä sivistysyliopistoa. Siitä onkin tullut merkittävä sivistystason nostaja Itä-Suomessa laajan ja monipuolisen opettajakoulutuksensa ansiosta. Yliopisto on myös merkittävä karjalaisen kulttuurin tuntija ja vaalija. Yliopiston parhaat laitokset (mm. metsätieteet ja luonnontieteet) ovat korkeata kansainvälistä tasoa. Yliopiston on tunnettu toimistaan hallinnollisten ja rakenteellisten uudistusten kokeilijana ja käyttöönottajana. Vierailunsa aikana arviointiryhmä havaitsi kuitenkin merkittävää kitkaa yliopiston emoyksikön ja Savonlinnassa sijaitsevan filiaalivälillä. Tässä on yliopistolla selvä kehittämiskohde. Yliopiston ulkoiset, erityisesti yrityssuhteet ovat kolmesta arvioidusta yliopistosta vaatimattomimmat. Yliopiston on myös syytä kiinnittää erityistä huomiota opiskelija-aineksen ja valmistuneiden monitorointiin ja yhteyttä yliopiston laatujärjestelmiin.

Yhteiskunnan aluerakenteiden muutokset huomioon tulevassa kehittämisessä

Arviointi sijoittui mielenkiintoiseen ajankohtaan. Sekä yliopistolaitoksessa että yhteiskunnan aluerakenteissa ja alueellisessa kehitystyössä on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Uuden yli-

opistolain myötä yliopistot voivat entistä itsenäisemmin päättää toiminnoistaan. Yliopistojen rahoituksen rakenne muuttuu ns. ulkopuolisen rahoituksen osuuden – sisältäen mm. alueellisen rahoituksen ja esim. EU:n ohjelmista alueellisiin tarkoituksiin tulevan rahoituksen – jatkuvasti kasvaessa. Ammattikorkeakoululaitos, jolla mm. ylläpitäjätahosta johtuen on vahva alueellinen tausta, on vakiinnuttamassa asemaansa. On selvää, että myös yhteiskunnan ja elinkeinoelämän aluerakenteissa tapahtuneilla uudistuksilla (maakunnat, TE-keskukset, osaamiskeskukset) on vaikutusta yliopistojen toimintaan

Arviointinsa perusteella asian tuntijaryhmä vielä suosittelee, että korkeakoululaitoksen alueellisia vaikutuksia koskevaa selvitystyötä jatketaan ja että arvioinnit ulotetaan kattamaan koko maa, tarkastelut suoritetaan integroidusti usean eri hallinnon alan näkökulmasta ja ammattikorkeakoululaitos otetaan mukaan. Opetusministeriön olisi myös syytä harkita, olisiko tulospimuksissa käytettäviin kriteereihin sisällytettävä myös alueellista vaikuttavuutta kuvaavia mittareita. Arviointiryhmä painottaa kuitenkin, että yliopisto hyödyttää myös omaa aluettaan parhaiten silloin, kun se yleisin kansallisin ja kansainvälisin kriteerein mitattuna on opetuksessaan ja tutkimuksessaan mahdollisimman korkeatasoinen. Itä-Suomen kolme yliopistoa ovat tässä suhteessa monessa suhteessa varsin hyvällä kehitysuralla. □ AV